

Dr hab. Aleksandra Grzymała- Kazińska, prof. ucz
Wydział Socjologii
Uniwersytet Warszawski

3 października 2025 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej Fiorenzo Fantuza pt.
"Globalisation processes in Polish cities. Evidence from the narratives of foreigners in
Kraków and Poznań"
napisanej pod kierunkiem dr hab. Marka Nowaka, prof. UAM i dr hab. Pawła
Kubickiego, prof. UJ**

Ogólne informacje o rozprawie

Przedstawiona rozprawa podejmuje interesujący i niezbadany temat procesów adaptacyjnych i doświadczeń wysoko wykwalifikowanych migrantów w środowisku miejskim w Polsce, a także ich wkładu w lokalne, regionalne, krajowe i transnarodowe społeczno-ekonomiczne oraz technologiczne transformacje. Rozprawa koncentruje się na narracjach cudzoziemców, które odzwierciedlają ich sprawczość w procesach adaptacji i zadamawiania się w miejskim kontekście Poznania i Krakowa, a także udział, a nawet-aktywny i celowy wkład badanych w procesy miejskiej transformacji i globalizacji. Przeprowadzone badania wywodzą się z biograficznego doświadczeń Autora związanych z przeprowadzką do Polski i zatrudnieniem jako pracownik transnarodowej korporacji, co obejmowało osadzenie

w wielokulturowej społeczności. Rozprawa może być umiejscowiona przede wszystkim w socjologii miasta i studiach migracyjnych, ale czerpie również elementy z perspektyw: politologicznej, ekonomicznej, antropologicznej i psychologicznej.

Konstrukcja i struktura rozprawy

Recenzowana rozprawa liczy łącznie 283 strony, przy czym jej główne części obejmują 252 strony, po których następuje bibliografia, spisy rysunków i tabel, załączniki zawierające dyspozycje do wywiadu i informacje dotyczące RODO, a także formularz przetwarzania danych.

Poza „Wstępem”, rozprawa została podzielona na pięć rozdziałów, obejmujących również „Wnioski”, które – podobnie jak „Wstęp” – w celu zachowania spójności nie powinny być traktowane jako rozdział. Struktura rozprawy jest akceptowalna, ale bardziej tradycyjna forma, z wyraźniejszym podziałem materiału na części kontekstowe, teoretyczne i metodologiczne, mogłaby być łatwiejsza dla czytelników. Odnosi się wrażenie, że niektóre wątki są w pewnym stopniu rozproszone w całej rozprawie (np. uwagi metodologiczne i refleksje). Chociaż język pracy jest generalnie adekwatny i wciągający można dostrzec drobne niedoskonałości językowe i techniczne.

Ogólna ocena rozprawy

Na uznanie zasługuje wybór problemu badawczego, łączącego badania miejskie i migracyjne, a także wielowymiarowe podejście i szeroki zakres badań. Adaptacja i zadawanie się wysoko wykwalifikowanych migrantów w Poznaniu i Krakowie oraz to, jak narracje badanych ukazują ich związki z procesami globalizacji stanowią ciekawe i niedostatecznie zbadane wcześniej zagadnienia. Autor odpowiednio skonceptualizował swój problem badawczy i zaprojektował metodologię. Rozprawa wykorzystuje innowacyjne i inspirujące ramy teoretyczne, łącząc z jednej strony, teorię asamblażu i koncepcję globalizującego się miasta, rozpatrywanego z perspektywy wieloskalowej, a z drugiej strony, pojęcia indywidualnego zakotwiczenia

i sprawczości. Praca opiera się na różnorodnych metodach, w tym analizie danych i dokumentów, a także na własnych badaniach terenowych Autora, obejmujących 47 pogłębionych wywiadów indywidualnych (31 z migrantami i 16 z osobami niebędącymi migrantami). Rozprawa przedstawia wnikliwą i inspirującą, wielowymiarową i wielopoziomową analizę, z interesującą próbą zaproponowania modelu koncepcyjnego, który może być przydatny do dalszych badań.

Przegląd rozdziałów

W niniejszym przeglądzie rozdziałów wyróżniono szczególnie wartościowe fragmenty oraz wskazano obszary do ewentualnego doprecyzowania i/lub możliwego rozwinięcia.

„Wstęp”, przedstawiając czytelnikom kluczowe informacje, mógłby zawierać nieco jaśniej przedstawione cele i pytania badawcze, np. wcześniej dostarczając informacji, takich jak to, że rozprawa skupia się na „indywidualnych aktorach-migrantach, którzy odnajdują nowe przestrzenie do działania (...) pojawiające się w miejskich kontekstach dzięki procesom globalizacji” (s. 50), a także podając definicje kluczowych terminów, takich jak zglobalizowane/globalizujące się miasto.

Istnieje pewna niejasność co do głównego celu badania. Przykładowo, na stronie 102 można przeczytać, że rozprawa ma na celu „zbadanie procesów transformacyjnych kształtujących obecnie polskie miasta w kontekście procesów globalizacji”, ale dalej precyzuje się, że praca przede wszystkim koncentruje się na „transnarodowym zbiorze tworzonym przez ludzi” lub dalej znajduje się, prawdopodobnie bardziej precyzyjnie wyjaśnienie, że rozprawa skupia się na tym „jak działania społeczne osób niebędących obywatelami danego kraju przyczyniają się do procesów globalizacji w Krakowie i Poznaniu” (s. 106).

Rozdział pierwszy zatytułowany „Powtórne rozważenie migracji” (*Reassessing migration*), stanowi ogólne wprowadzenie do tematu rozprawy i powiązanych podstawowych pojęć, takich jak migracja, migranci i integracja, oferując ich krytyczny przegląd i uzasadniając koncepcyjne, metodologiczne i terminologiczne wybory Autora. Podczas gdy to drugie jest całkowicie zrozumiałe, pierwsza kwestia mógłby być bardziej zwięźle przedstawiona i odnosić się do kluczowych dla analizy Autora

pojęć. Czytelnik zastanawia się, czy rozprawa rzeczywiście potrzebuje obszernej dyskusji na temat społeczno-politycznych wizerunków migrantów i krytyki dominującego ujęcia migracji. Na przykład wiele uwagi poświęca się ogólnym wizerunkom migrantów, zazwyczaj jako negatywnej kategorii, gdy tymczasem rozprawa zajmuje się przede wszystkim specyficzną grupą uprzywilejowanych migrantów, których obrazy, usytuowanie i postawy wobec nich są odmienne. Ponadto, odnosząc się do obecności zachodnich migrantów jako przedstawicieli migracji „uprzywilejowanych” lub „związanych ze stylem życia”, zamiast przywoływać przykład szwedzkich kobiet migrujących do USA, Hiszpanii i Singapuru, bardziej trafne mogłyby być odniesienia do badań w polskim kontekście, takich jak prace Piekut (2013)¹, Andrejuk (2016)² czy Davisa (2025)³.

W tym rozdziale przedstawione zostały teorie asamblażu DeLandy (2016, 2021) i Sassen (2006), „zapewniając wstępne ramy dla głównych tematów badania” (s. 4), przy czym ta pierwsza opiera się na pracach Deleuze'a i Guattariego (1983), charakteryzujących wielość i heterogeniczność jako połączenie przez współfunkcjonowanie. Odwołując się do pracy DeLandy (2019), Autor podkreśla swoje nieredukcjonistyczne podejście (poza jedynie rozróżnieniem na mikro-, mezo- i makro-) zdefiniowane jako „wieloskalowe” i przekonująco argumentuje, że oferuje ono kompleksowe, interdyscyplinarne ramy.

Rozdział drugi zatytułowany „Globalizacja i miasta”, zawiera dalszą prezentację ram koncepcyjnych i metodologicznych rozprawy (m.in. fragmenty dotyczące globalnego miasta, procesów globalizacji i zglobozowanej urbanizacji, podejście wieloskalowe, skale analizy, od teorii do empirii) oraz część kontekstową (obejmującą polskie miasta, nowych aktorów miejskich we współczesnych polskich miastach, Poznań i Kraków jako dwa globalizujące się miasta).

¹ Piekut A. 2013. Wysoko wykwalifikowani wewnątrzunijni migranci w Warszawie – w przestrzeni społecznej czy w transnarodowej przestrzeni przepływów?, Working Paper CMR 63/121

² Andrejuk, K. 2016. Self-employed migrants from EU Member States in Poland: differentiated professional trajectories and explanations of entrepreneurial success. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(4), 560–577. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1249050>

³ Davies S. 2025 “Between the Devil and the Deep Blue Sea: Politics as a Factor in Primary and Onward Migration for British Citizens Living Long-Term in Poland”. *Politeja* 22 (3(97)): 201-27. <https://doi.org/10.12797/Politeja.22.2025.97.10>.

Chociaż prezentacja podejścia wieloskalowego jest kompleksowa i przekonująca (z użytecznym rysunkiem 1 przedstawiającym skalę analizy na s. 53), jego związek z pojęciem asamblażu mógłby być lepiej wyjaśniony. Jednym z najciekawszych fragmentów jest dyskusja dotycząca kwestii globalizujących się miast, w tym pomocna tabela 2, która porównuje badania nad miastami światowymi i miastami globalizującymi się (Short, 2004). Część dotycząca miast globalnych/globalizujących się mogłaby być jednak nieco bardziej zwięzła. Ogólnie rzecz biorąc, konteksty miejskie wydają się opisane w bardziej pogłębiony sposób niż konteksty migracyjne. Na przykład, charakteryzując migracje w Polsce, szczególnie w polskich miastach, istotne byłoby odwołanie się do danych po 2021 roku, mając na uwadze zmiany demograficzne, które nastąpiły później, np. związane z migracjami spowodowanymi pełnowymiarową wojną w Ukrainie.

Szczególnie interesujące są fragmenty dotyczące historycznych portretów wybranych polskich miast w kontekście ich współczesnej specyfiki (s. 68–71). Na stronie 81 przedstawiono kluczową hipotezę, że „nowi mieszkańcy, którzy mają doświadczenie migracyjne, odgrywają coraz ważniejszą rolę w polskich miastach i mogą się aktywizować, indywidualnie lub za pośrednictwem organizacji, do odgrywania – świadomej lub nieświadomionej – roli aktorów społecznych zdolnych do wywołania lub wpływania na transformację kontekstów miejskich”, co ma zostać przetestowane w rozdziale czwartym.

Rozdział trzeci zatytułowany „Metodologia” obejmuje zarówno typowe treści metodologiczne, takie jak szczegóły dotyczące przeprowadzania wywiadów, gromadzenia danych, jakościowej analizy treści i wyzwań metodologicznych, jak i prezentację głównych kategorii analitycznych: zakotwiczenia, osadzania, identyfikacji i tożsamości, kosmopolityzacji i uobywatelnienia (*citizenisation*).

Autorowi udało się zebrać znaczną liczbę wywiadów łącznie z 47 osobami: 23 w Poznaniu i 24 w Krakowie, w tym 31 z cudzoziemcami i 16 z Polakami (12 było zdalnych). Opis metodologii jest w większości kompleksowy, ze szczególnie rozwiniętą częścią dotyczącą jakościowej analizy treści. Nie jest jednak wystarczająco jasne, kim byli polscy uczestnicy, niejasno scharakteryzowani jako „kluczowe postacie wśród polskich mieszkańców, które uznano za istotne ze względu na ich interakcje z obcokrajowcami” (s. 6). Ponadto, przy

charakteryzowaniu próby, przydatne byłoby uwzględnienie informacji o narodowości partnerów/małżonków czy (nie)posiadaniu dzieci, ponieważ stanowią one kluczowe czynniki dla zakotwiczania. Chociaż Autor pisze, że użył MAXQDA2022, nie jest jasne, w jaki sposób (np. poprzez tradycyjne kodowanie czy automatyczne)? Dodatkowo, etyka mogłaby zostać opisana bardziej szczegółowo, w tym informacja o tym, czy był instytucjonalna zgoda etyczna na badanie i w jaki sposób uzyskano zgodę od uczestników. Ważna byłoby również głębsza refleksja nad pozycją badacza i jej wpływem na zebrane dane i analizę.

Na stronie 119 Autor wymienia „pięć uwrażliwiających pojęć z literatury socjologii miasta i studiów migracyjnych”, takich jak zakotwiczanie, osadzanie, identyfikacja, uobywatelnienie i kosmopolityzacja. Adekwatność terminu „pojęcia uwrażliwiające” w odniesieniu do koncepcji rozwiniętych akademicko wymaga wyjaśnienia, szczególnie biorąc pod uwagę najbardziej ugruntowane znaczenie pojęć uwrażliwiających jako ogólnych, elastycznych i zazwyczaj wstępnych konceptualizacji. Ponadto na stronie 137 Autor wymienia wyżej wymienione terminy jako „cztery kategorie analityczne”, które powstały w wyniku interpretacyjnego procesu opartego na danych w fazie drugiej strukturyzacji QCA. Ponadto niejasny pozostaje związek między zakotwiczaniem, osadzaniem i identyfikacją. W szczególności rozumienie osadzania i jego związku z zakotwiczaniem jest nie tylko niewyjaśnione, ale samo osadzanie jest prawie nieprzytaczane w analizie empirycznej.

Podczas gdy Autor argumentuje, że właściwe jest dodanie konkretnej kotwicy „bezpieczeństwo” (s. 123), warto podkreślić, że oryginalna koncepcja zakotwiczania przedstawia bezpieczeństwo i stabilność jako podstawowe ogólne potrzeby, które należy zaspokoić poprzez ustanawianie/utrzymywanie różnych kotwic, co Autor potwierdza na stronie 159, mówiąc, że „definicja zakotwiczania obraca się wokół poczucia bezpieczeństwa”. W zmodyfikowanej przez Autora typologii zakotwiczania, bezpieczeństwo jest powiązane ze sferą ontologiczną, odróżnianą od kategorii symboliczno-emocjonalnej, którą Autor odnosi do kotwic reprezentowanych przez „miejsca emocjonalne” na przykład grobów. Tymczasem w oryginalnej koncepcji zakotwiczanie charakteryzuje się aspektami poznawczymi i emocjonalnymi. Nie ma też wyjaśnienia rozróżnienia podkategorii „rola i pozycja społeczna” oraz „struktura

społeczna i grupy” w szerokiej kategorii opisanej przez Autora jako „społeczno-zawodowa”.

Rozdział trzeci zwiera również inspirującą dyskusję na temat uobywatelniania, która stanowi jeden z najważniejszych elementów rozprawy.

Rozdział czwarty zatytułowany „Analiza danych” zawiera refleksje na temat metodologii i procesu badawczego (np. eksploracji procesów społecznych poprzez jakościową analizę treści, wkładu uczestników w wywiady), a także zwięzły przegląd kluczowych tematów i ustaleń (takich jak konfiguracje kotwic, bezpieczeństwo i możliwości zakotwiczania, wielowarstwowa i ukontekstowana identyfikacja, transformacyjne doświadczenia związane z zamieszkiwaniem, polityka jako reakcja adaptacyjna społeczeństwa przyjmującego). Ramy analityczne opierają się na typologii indywidualnych kotwic oraz analitycznej siatce atrybutów globalizujących.

Ogólnie rzecz biorąc, rozdział ten prezentuje stymulującą i wszechstronną analizę. Choć jego narracja i struktura bywają niekiedy trudne, siłą tej części są częste pogłębione i wnikliwe fragmenty, które świadczą o wysokim poziomie refleksyjności oraz analitycznych i krytycznych umiejętnościach Autora.

Jednakże pomocne mogłoby być skonsolidowanie uwag warsztatowych w rozdziale metodologicznym, np. opisu wkładu uczestników w wywiady (s. 141). Myśląc o ewentualnych ulepszeniach, niejasna pozostaje czasami kategoryzacja cytatów, np. w Tabeli 16 (dla kategorii symbolicznej i emocjonalnej) lub Tabeli 19. Pytania rodzi stwierdzenie, że przeprowadzono analizę dyskursu poszczególnych narracji (s. 204). Początek pierwszego akapitu na stronie 159, stwierdzający, że „Jeśli ustanowimy zakotwiczanie jako warunek definicji strategii, przypisujemy temu procesowi wartość fundamentalną”, jest niejasny w kontekście poprzednich przemyśleń Autora na temat zakotwiczania. Kilka stron dalej (s. 164) Autor omawia fundamentalną rolę kotwicy bezpieczeństwa, które może wydawać się niespójne z poprzednimi rozważaniami.

Rozdział ten zawiera jednak istotne obserwacje i skłaniające do refleksji analizy, jak choćby przykład lokalnego znaczenia ruchu anarchistycznego w Poznaniu (s.153) lub przykłady zadawania się poprzez zaangażowanie obywatelskie w wolontariat, a nawet przyjmowanie wiodącej roli w działaniach społecznych, co wyraźnie dowodzi

wkładu migrantów w przekształcenia stosunków społecznych i zmieniający się kontekst miejski (s.156-157).

Kolejnym bardzo interesującym odkryciem jest „przeważający brak samoidentyfikacji jako <migranci> i/lub <ekspaci>, a także wyraźnych odniesień do pojęć globalizacji i kosmopolityzacji”, co Autor interpretuje jako implikację niedostrzegalności tych zjawisk („występujących i zdolnych do pojawienia się, ale obecnie niewidocznych”) i przedstawia jako wyzwanie badawcze (s. 201), które pokonuje poprzez operacjonalizację analizowanych zjawisk w kategoriach obserwowalnych konkretnych procesów, w oparciu o literaturę i czerpania z narracji (s. 203). Praca oferuje wyraziste przykłady tego, jak migranci podlegają kosmopolityzacji i globalizacji, uczestnicząc w nich, a także będąc aktywnymi agentami zmian (jak architekt pracujący nad projektami w USA i przekazujący transnarodowo wiedzę (s. 210) lub uczestniczka prowadząca inicjatywy TEDx w Krakowie (s. 222)). Narracja zaangażowania w lokalną społeczność organizującą TEDx Kazimierz (s. 187) lub przypadek kosmopolitycznych zmian tożsamości (s. 186) są wnikliwymi przykładami praktyk zakotwiczania i transformacji tożsamości. Podobnie interesujące są przykłady kotwic występujących w Polsce, które mają oddziaływanie na skalę europejską i globalną, związane z transnarodową przyjaźnią i obywatelstwem (s. 195-197). Autor opisuje je jako mające charakter międzyskalowy i definiuje: „zakotwiczenie międzyskalowe oznacza przede wszystkim, że daną strategię zakotwiczania można zrozumieć, jeśli jest ona powiązana z wieloma skalami, przez które przechodzą (*traverse*) (dosłownie) migranci podczas swojego doświadczenia migracyjnego” (s. 197).

Na stronie 200 Autor wspomina o analizie narracji cudzoziemców i Polaków, sugerując podejście porównawcze, które jednak nie jest wyraźnie widoczne w pracy. Przydatne byłoby również poszerzenie analizy potencjalnych różnic i podobieństw między kobietami i mężczyznami, młodszymi i starszymi pokoleniami, migrantami z Europy/UE i spoza Europy/UE. Co więcej, fragment dotyczący mediów społecznościowych mógłby być lepiej powiązany z tekstem, z większą ilością informacji na temat zawartych cytatów (np. czy to wszystkie cytaty, czy tylko przykłady?) i obszerniejszą analizą, a nie tylko krótkim opisem (s. 230–232). Ponadto, umiejscowienie sekcji dotyczącej polityki jako reakcji adaptacyjnej

społeczeństwa przyjmującego i jej związek z tekstem są niejasne (s. 239), w tym zawiera ona kontrowersyjne stwierdzenie, że „państwo polskie nie miało polityki dotyczącej procesów migracyjnych do 15 października 2024 r.” (s. 239).

Rozdział piąty „Wnioski” przedstawia model analityczny opracowany przez Autora i podsumowuje, jak kształtują się procesy globalizacji w wybranych miastach, poprzez analizę zakotwiczenia osób niebędących rezydentami oraz ich roli i wkładu w te zjawiska (s. 246). W złożonym modelu analitycznym Autor stara się wyjaśnić i zwizualizować swoje podejście, traktując kotwicę bezpieczeństwa jako odzwierciedlenie kluczowych doświadczeń migrantów w miejskim kontekście, obok wielowarstwowej identyfikacji jednostek (tożsamość, miejsce, ciało i praktyki, przestrzeń emocjonalne i posiadane dobra) oraz transformacyjnych doświadczeń zdomowiania (związanych z językiem i wymianą kulturową, rolą i pozycją społeczną, strukturą społeczną i grupami, statusem prawnym, majątkiem i działaniami), a także bada, jak na transformacje globalizacyjne wpływa obecność i sprawczość migrantów. Ponieważ Autor odnosi się do roli aktywistów i interesariuszy instytucjonalnych w miejskiej transformacji, interesujące byłoby postawienie pytania o charakterystykę jego uczestników (zapewne reprezentujących głównie sektor biznesu i organizacji pozarządowych) oraz o specyfikę ograniczeń i szans związanych z ich pozycją społeczną, mogących wpływać na ich rolę i związek z procesami globalizacji (s. 250).

Drobne uwagi i dodatkowe komentarze

Język rozprawy spełnia standardy akademickie, będąc zasadniczo poprawny i precyzyjny, jednak w pracy występują pewne drobne problemy techniczne, w tym nieścisłości w stosowaniu brytyjskiej i amerykańskiej odmiany języka angielskiego.

Przykład przedstawień „bezprecedensowej migracji” w Wielkiej Brytanii wydaje się zbędny i luźno powiązany z resztą tekstu.

Można dyskutować nad precyzją stwierdzenia dotyczącego przejścia w Polsce od emigracji do imigracji (na początku str. 8), gdy najbardziej wiarygodne analizy mówią

o wcześniejszym wzroście imigracji i jej bardziej ustabilizowanym charakterze od połowy lat 2010. (np. Okólski 2021) ⁴.

Czytelnik jest zaskoczony częstymi wzmiankami o krajach pochodzenia cytowanych badaczy i zastanawia się, dlaczego jest to tak podkreślane (np. s. 16, 46, 49, 64, 81, 132, 144).

Początek drugiego akapitu (s. 21) jest niejasny, podobnie jak jego związek z poprzednim akapitem.

Gdy w tekście pojawiają się bezpośrednie cytaty z literatury, przydatna byłaby informacja o numerach stron (np. 31, 62, 63, 66), czasami brakuje też daty publikacji (nieodpowiednie odnośniki).

Można debatować nad użyciem terminu „respondenci” w badaniach jakościowych, gdzie preferowanymi terminami są „uczestnicy” lub „osoby uczestniczące w wywiadzie”.

Na str. 78 znajduje się fraza po polsku „nowi mieszkańcy” co rodzi pytanie, dlaczego nie została przetłumaczona?

Strona 99 zawiera nieprzetłumaczone zdanie.

Na stronie 112 znajduje się błąd techniczny „few days weeks” oraz podkreślone słowa na stronie 115.

Choć Autor dość konsekwentnie posługuje się pierwszą osobą („ja”), istnieją pewne wyjątki, jak np. „my” na str. 155.

W końcowych częściach rozprawy tabele nie są powiązane z tekstem i nie zawierają odnośników (np. zbiór tabel na s. 164-167 lub s. 235-238).

Użycie zwrotu „kosmopolityczne przestrzenie działania” jest niejasne i wydaje się, że może być mylone z pojęciami umiędzynarodowienia/globalizacji/universalizacji? (s. 243).

⁴ Okólski M. (2021). The Migration Transition in Poland. *Central and Eastern European Migration Review* 10(2): 151–169.

Wnioski

Powyższe punkty do dyskusji i uwagi krytyczne nie podważają ogólnej pozytywnej wartości rozprawy. Rozprawa Fiorenzo Fantuza niewątpliwie oferuje cenną analizę, która wnosi coś nowego do stanu wiedzy, szczególnie ze względu na swoją unikalność i wielowymiarowy charakter analizy procesów zakotwiczenia i uczestnictwa w zjawisku globalizacji polskich miast. Autor postawił oryginalne i interesujące pytanie badawcze, zastosował odpowiednie podejście, rozwinął adekwatne i złożone ramy koncepcyjne, przeprowadził rzetelne badania i wnikliwą analizę, co świadczy o jego istotnych umiejętnościach teoretycznych i metodologicznych oraz kompetencjach w projektowaniu, organizacji i realizacji projektów badawczych, a także w przetwarzaniu i analizie danych.

Odnosząc się do wymagań stawianych rozprawie doktorskiej, która powinna zawierać oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazać odpowiednią wiedzę i umiejętności doktoranta w zakresie samodzielnego prowadzenia badań, potwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia te kryteria. Rozprawa podejmuje interesujący problem badawczy, który został właściwie sformułowany i zbadany. Praca spełnia wymogi rozprawy naukowej i dowodzi kompetencji badawczych Autora. W związku z tym niniejsza rozprawa powinna zostać dopuszczona do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Aleksandra Gajmala-Karłowicz